

Az OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus látogatásainak gyermekvédelemhez kötődő tapasztalatai

Él kibertér rácsok közé szorítva?

Dr. Rostás Rita
AJBH OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus Főosztály
Pszichológus főreferens

Mi az az OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus (NMM)?

OPCAT: 2006. jún. 22-én lépett hatályba kínzás tilalmáról szóló kiegészítő jegyzőkönyv **O**ptional **P**rotocol to the **C**onvention **A**gainst **T**orture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment 1987. június 26-tól hatályos UNCAT – the United Nations Convention against Torture (1988. évi 3. törvényerejű rendelet)

Az Országgyűlés 2011. október 24-én fogadta el a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni ENSZ egyezmény fakultatív jegyzőkönyvének kihirdetéséről szóló 2011. évi CXLIII. Törvényt (Jegyzőkönyv).

*„Minden részes állam belföldi szinten létrehoz, kijelöl vagy fenntart egy vagy több **látogató testületet** (a továbbiakban: nemzeti megelőző mechanizmus) a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében”. Jegyzőkönyv, 3. cikk*

A látogató testület összetétele

Magyarországon 2015. január 1-jétől NMM-ként az alapvető jogok biztosa jár el.

„Az alapvető jogok biztosa ellátja a 2011. évi CXLIII. törvénnyel kihirdetett, a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyve 3. cikke szerinti nemzeti megelőző mechanizmus feladatait.” 2011. évi CXI. törvény az alapvető jogok biztosáról 2. § (6) bekezdés.

Állandó jelleggel felhatalmazott köztisztviselők – az OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus Főosztály munkatársai; multidiszciplináris /jogász, pszichológus, pedagógus/ összetétel.

*„A nemzeti megelőző mechanizmus feladatainak teljesítésében való közreműködésre az alapvető jogok biztosa a köztisztviselő munkatársak mellett **eseti** vagy állandó jelleggel más **szakértőket** is felhatalmazhat.”* 2011. évi CXI. törvény 39/D. § (3) bekezdés

Az NMM és a gyermekvédelem kapcsolata

Kínzás, kegyetlen, embertelen bánásmód

???
←→ gyermekvédelem



Az NMM hatásköre

„Minden részes állam köteles ... lehetővé tenni a látogatásokat ... a joghatósága és ellenőrzése alatt álló bármely helyen, ahol az embereket valamely állami hatóság utasítására, kezdeményezésére, hozzájárulásával vagy elfogadásával megfosztják vagy megfoszthatják személyes szabadságuktól...”

Jegyzőkönyv, 4 cikk 1. pont

„A jelen jegyzőkönyv alkalmazásában a szabadságelvonás mindennemű fogva tartást vagy bebörtönzést jelent, valamint egy személy elhelyezését olyan állami vagy magántulajdonú, őrizetbe vételi környezetben, amelyet az illető valamilyen bírói, közigazgatási vagy más hatóság utasítására önként nem hagyhat el.”

Jegyzőkönyv, 4 cikk 2. pont

Az NMM hatásköre a gyermekvédelem intézményeiben

Ha a gyermekek felügyelet nélkül maradnak, ha testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődésüket családi környezetük vagy önmaguk súlyosan veszélyeztetik, és nincs nevelésre alkalmas hozzátartozójuk, akkor a **gyámhatóság** vagy más **beutaló szerv** biztosít számukra ideiglenes hatállyal azonnali elhelyezést;

Vö.:A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 72. §.

A **gyámhatóság határozatával** a gyermekeket nevelésbe veszi, ha úgy ítéli meg, hogy ... nem lehetett megszüntetni a gyermekek veszélyeztetését. Vö.: Gyvt. 78. § (1) és (2) bekezdés.

Amennyiben a gyermek a kijelölt gondozási helyéről engedély nélkül távozik, a gyermekvédelmi gyám **visszaviszi** őt a **gondozási helyére**, vagy ... , „*a gyám megteszi a gyermek felkutatásához szükséges intézkedéseket*”. Gyvt. 86. § (1) bekezdés g) pont

Az NMM által látogatandó intézmények típusai

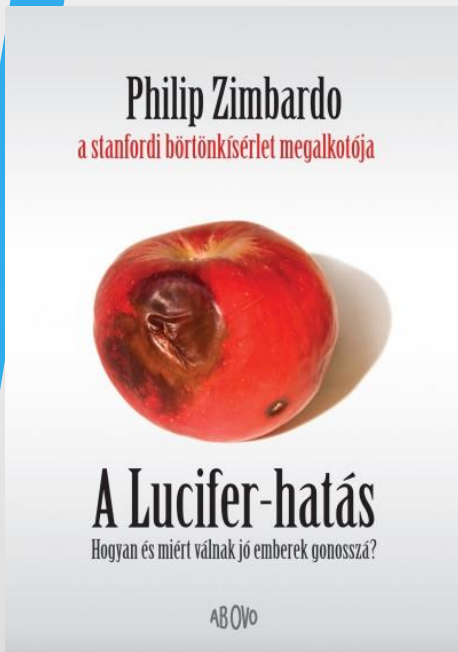
Adatok a 2017. december 31-i állapot szerint

Jelleg	Helyszínek száma	Férőhelyek száma	Ellátottak/ fogvatartottak száma
szociális intézmények	1 436	88 761	83 658
gyermekvédelmi szakellátás	614¹	29 215²	20 967³
javítóintézet	5	564	413
büntetés-végrehajtás	38	14 531	17 455
rendőrség	1 358	2648	312
egészségügy	154	9 510	4 783
menekültügyi őrzött befogadó központok	3	790	5
igazságszolgáltatás (fogvatartotti várókban tartózkodók száma 2017 utolsó munkanapján)	159	320	35
Összesítés	3 767	146 339	127 628

¹ a nevelőszülők saját lakásai nélkül

² az utógondozottak számára fenntartott külső helyszínek nélkül

³ a gyermekvédelmi szakellátásban részesülő kiskorúak száma (utógondozott ellátottak száma nélkül).



„...hétköznapi emberek milyen könnyen válhatnak ... mások szenvedésének közönyös, tétlen szemlélőjévé...” 7. old.

„A helyzetekben ható erők módosításával, tudatos elkerülésével a nemkívánatos egyéni reakciók nagyobb mértékben csökkenthetők, mint terápiás beavatkozással, amely kizárólag az adott helyzetbe került egyén megváltoztatására irányul.” 9. old.



Azok a látogatások, ahol gyermek- vagy fiatalok (N=854) elhelyezett volt

Sor-szám	A meglátogatott intézmény neve	A gyermek- és fiatalok száma	a látogatás ideje
1.	Debreceni Menekültügyi Órzott Befogadó Központ (MÖBEK)	26	2015. jan.
3-6.	Debreceni Reménysugár Gyermekotthon és lakásotthonok	71	2015. jan.
7.	Merényi Gusztáv Kórház, Pszichiátriai Osztály	1	2015. febr.
8.	Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete, Tököl	158	2015. márc.
9.	Büntetés-végrehajtás Központi Kórháza, Tököl	2	2015. ápr.
11.	Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet, Kaposvár	3	2015. jún.
12.	Zita Speciális Gyermekotthon, Kaposvár	30	2015. jún.
13.	Károlyi István Gyermekközpont Speciális Gyermekotthona	26	2015. júl.
14.	KIGYK Különleges Gyermekotthona	24	2015. aug.
15.	KIGYK Kísérő Nélküli Kiskorúak Gyermekotthona	53	2015. szept.
22.	Cseppkő Gyermekotthon	111	2016. márc. ápr.
23.	Tököli Fiatalkorúak Büntetés-végrehajtási Intézete	120	2016. jún.
25.	Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet	2	2016. júl.
26-27.	EMMI Debreceni Javítóintézete és Nagykanizsai Telephelye	165	2016. szept.
28.	Baranya Megyei Bóly-Göröcsöny Egyesített Szociális Intézmény	35	2016. nov.
37.	Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet	2	2017. nov.
38-40.	Nógrád Megyei Rendőr-főkapitányság Megyei Fogda, és előállító egységek	2	2018. jan.
47-50.	Vas Megyei Gyermekvédelmi Kp., Ált. Isk. és TEGYESZ Nevelőszülői hálózat	23	2018. okt.

A vizsgálatok sarkalatos pontjai

- bekerülés, befogadás menete,
 - kapcsolattartás a hozzátartozókkal, külvilággal;
- elhelyezési körülmények, tárgyi feltételek, élelmezés;
- személyi feltételek: létszám, képesítés, továbbképzés;
- kiszolgáltatott csoportok, esetleges diszkrimináció;
- egészségügyi és mentálhigiénés ellátás;
- napirend, a foglalkozások, a szabadidő szervezése;
- bánásmód
 - fegyelmezési, konfliktuskezelési szokások;
 - a személyzet és a gyerekek egymáshoz való viszonya;
 - a gyermekek egymás közötti kapcsolata;
- panaszmechanizmus.

Az egyes évek látogatásainak kiemelt fókuszai

- 2015. év: Gyermek a számukra, illetve a családok és a felnőttek számára fenntartott intézményekben
- 2016. év a szabadságuktól megfosztott személyek / ellátottak elkülönítése az adott helyszíneken
 - speciális gyermekotthonok: „izolációs időszak”; „befogadó protokoll”
 - biztonsági elkülönítés: a helyiség nem megfelelő; felületes dokumentáció; „nem elérhető” orvos; „rendészek” döntenek
- 2017. év élelmezés
 - dietetikus külső szakértő közreműködése;
 - hiányos tájékoztatás az étlapokon, ...
- 2018. év kapcsolattartás
 - személyes: látogatás, kimenő, eltávozás, szabadság, családi konzultáció
 - és/vagy közvetítő eszközök által: levél, telefon, csomag, internetalapú???

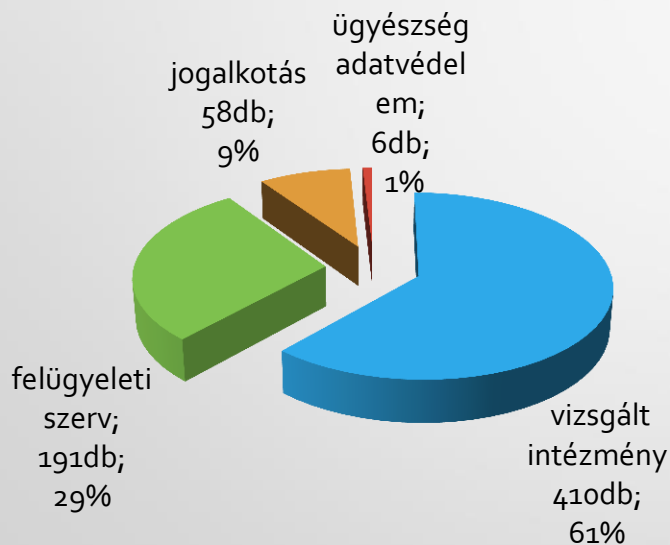
A jövő?

- A büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 53/2017. (VII. 10.) OP szakutasítása az internet alapú Skype telefonálásról
- Kapcsolattartás Skype-kapcsolat útján – egy kísérleti program tapasztalatai (Balassagyarmati Fegyház és Börtön)
Forrás: <http://prisonunited.blogspot.com/2014/09/amint-arrol-korabban-mar-tobb.html>
- Javítóintézetekben, speciális gyermekotthonokban is lesz majd mód rá???

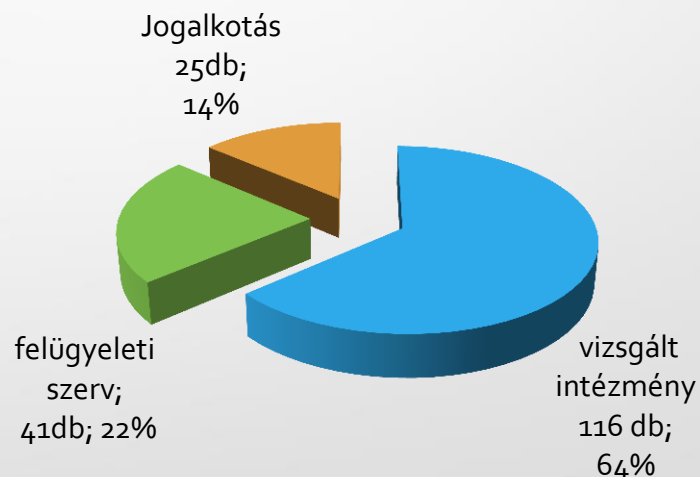
Az NMM jelentéseiben megfogalmazott intézkedések – címzettjeik szerint csoportosítva

2015.01.01–2018.11.15.

**Az összes (N=665db) ajánlás,
kezdeményezés**



**A gyermekvédelmi intézmények
látogatásai alapján tett
intézkedések (N=182 db)**



Az NMM tapasztalatai és az internet

- Nincs > meghatározott időben > teljes körű hozzáférés
- Szűrőszoftverek használatának hiánya – **2014. július 1-jétől hatályos** az Eht. 149. §-ának kiegészítése. *„Az internet-hozzáférés szolgáltatást nyújtó szolgáltató köteles valamely, a kiskorúak védelmét lehetővé tevő, magyar nyelvű, könnyen telepíthető és használható szoftver (a továbbiakban: szűrőszoftver) internetes honlapjáról való ingyenes letölthetőségét és ezt követően annak ingyenes használhatóságát biztosítani.”* 2003. évi Eht tv. 149/A. § (1) bekezdés
- Személyiségi jog megsértése: képmáshoz és hangfelvételhez való jog → tilos az érintett személy és a törvényes képviselő hozzájárulása nélkül internetes felületen képek megosztása → házirend módosítása

Az internet

előnyei

veszélyei

kapcsolatok
ápolása

információhoz
jutás

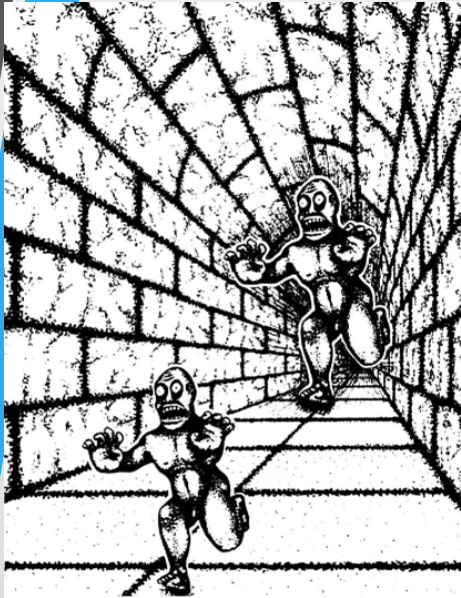
szórakozás,
unaloműzés

zaklatás

összehasonlítás

**információk
megosztása**

**virtuális világ,
függőség**



Kérdések



Tudunk digitális bevándorlóként segítséget adni

- a valóság és a virtuális valóság ...
- a valóság és a fejünkben élő kép

közötti különbség felismeréséhez?

Tudunk alternatívát mutatni a Z és az alfa generáció tagjainak a kibertér helyett?

Tudunk olyan biztonságos légkört teremteni

- ahol lehet valóságosan kapcsolódni,
- ahol a sérült kötődés- és viselkedésminták átalakulhatnak,
- ahol a gyermekek jogainak védelme online és offline is megvalósul? ...



Köszönöm a figyelmet!

Dr. Rostás Rita

AJBH OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus Főosztály

Pszichológus főreferens

Rostas.rita@ajbh.hu